

UNIVERSITATEA DE VEST DIN TIMIȘOARA
DOMENIUL: FINANȚE

**Studii privind relațiile dintre
contribuabilii persoane fizice, contribuabilii persoane
juridice, autoritățile publice și rezultatele economice: O
prezentare empirică**

REZUMATUL TEZEI DE ABILITARE

CANDIDAT:

NICHITA Ramona-Anca

Lect.univ.dr., Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia

Facultatea de Științe Economice

Departamentul de Administrarea Afacerilor și Marketing

Teza de abilitare intitulată „**Studii privind relațiile dintre contribuabilii persoane fizice, contribuabilii persoane juridice, autoritățile publice și rezultatele economice: O prezentare empirică**” și elaborată în vederea obținerii atestatului de abilitare în domeniul *Finanțe* evidențiază suma contribuțiilor științifice și academice după obținerea titlului de doctor în Finanțe, având calificativul „Excelent” potrivit Ordinului Ministrului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului nr. 3259 MD/20.02.2013.

Teza este structurată în trei părți. Prima parte detaliază principalele contribuții științifice realizate, constând în articole științifice publicate în reviste de prestigiu la nivel internațional indexate Web of Science *Core Economics* (categoriile *Economics*, *Business Finance*) și Web of Science *Social Science & Science*, precum și în capitole în cărți publicate la edituri de prestigiu internațional (Routledge, Springer). A doua parte se axează pe evoluția carierei didactice și de cercetare până în prezent, precum și pe trasarea viitoarelor direcții de dezvoltare. A treia parte include sursele bibliografice.

Prima parte a tezei de abilitare cuprinde cinci capitole. **Capitolul 1**, denumit „*Conformarea fiscală în rândul contribuabililor persoane fizice*”, abordează tematica factorilor care influențează comportamentul de conformare al persoanelor fizice, printre care se numără educația fiscală, percepțiile individuale privind încrederea în autoritățile statului și percepțiile privind puterea autorităților de a monitoriza sistemul fiscal.

Potrivit literaturii de specialitate, educația formală influențează deciziile economice deoarece conturează atitudini, încurajează respectarea normelor și declararea tuturor veniturilor impozabile, conform codului fiscal. Astfel, când vine vorba despre comportamentul fiscal, literatura ia în calcul analiza cunoștințelor și abilităților contribuabililor pentru că educația fiscală poate modela atitudini și poate facilita îmbunătățirea gradului de raportare a veniturilor impozabile. Un prim studiu publicat s-a axat pe analiza legăturii dintre educația fiscală și conformarea fiscală și a fost realizat pe un eșantion de 358 contribuabili persoane fizice din România. Elementul de noutate al acestui studiu a fost crearea unui indicator care măsoară nivelul individual al educației fiscale prin intermediul a 11 întrebări concentrate pe particularități ale sistemului fiscal din România (e.g., instituții publice responsabile cu stabilirea obligațiilor fiscale, taxonomia obligațiilor fiscale, determinarea valorii unui bun înainte de impozitarea directă și indirectă). Analizele de corespondență, indicii de polaritate și neutralitate, precum și analiza de moderare au facilitat identificarea unei legături directe între indicatorul educației fiscale și conformarea fiscală voluntară. În plus, nivelul educației fiscale determinat în rândul participanților a fost unul mediu.

Al doilea studiu inclus în acest capitol a testat modelul „pantei alunecoase” pe un eșantion de 14.509 participanți din 44 de state de pe cinci continente, având diferite niveluri de dezvoltare economică, sisteme fiscale, forme de guvernământ, culturi, norme sociale etc. Cercetarea reprezintă cel mai amplu studiu experimental realizat pe acest model de conformare fiscală lansat în anul 2008. Modelul integrează factori economici și psihologici care influențează deciziile de conformare de-a lungul a două dimensiuni: *încrederea în autoritățile fiscale*; *puterea autorităților fiscale*. Prima dimensiune integrează percepțiile cetățenilor potrivit cărora autoritățile fiscale sunt binevoitoare și depun eforturi pentru oferirea bunurilor publice de calitate. A doua dimensiune integrează percepțiile cetățenilor privind capacitatea autorităților fiscale de a detecta și sancționa neconformarea fiscală. Potrivit modelului „pantei alunecoase”, un nivel sporit de încredere în autorități stimulează conformarea fiscală voluntară în rândul contribuabililor, în timp ce un nivel sporit de percepție a puterii autorităților stimulează conformarea fiscală silită. Analizele multinivel au validat ipotezele modelului în toate cele 44 de state și au subliniat importanța elaborării unor strategii de monitorizare a sistemelor fiscale adaptate circumstanțelor naționale.

Capitolul 2, intitulat *„Conformarea fiscală în rândul contribuabililor persoane juridice”*, prezintă rezultatele empirice ale unei cercetări care a testat modelul „pantei alunecoase” pe un eșantion de 2.786 contribuabili liber profesioniști din 11 state post-comuniste și non-post-comuniste din Europa, Africa de Est, Africa de Vest, America de Sud, Asia de Vest. În urma efectuării unor analize frecventiste și Bayesiene (în principal analiză de varianță), pe lângă validarea ipotezelor modelului „pantei alunecoase” în rândul contribuabililor liber profesioniști, cercetarea a identificat diferențe semnificative între participanții din cele două categorii de state cu privire la nivelul moralității fiscale (i.e., gradul în care o persoană consideră fraudă fiscală ca fiind nejustificată). Astfel, participanții din statele post-comuniste au raportat un nivel mai ridicat de moralitate fiscală decât participanții din celelalte state.

Capitolul 3, denumit *„Conformarea și autoritățile publice”*, abordează legătura dintre economia subterană și corupție cu ajutorul analizei de moderare, precum și impactul percepțiilor contribuabililor privind acțiunile autorităților asupra conformării fiscale cu ajutorul analizei de mediere. **Capitolul 4**, *„Rezultate economice în mediul de afaceri”*, investighează unul dintre principalii factori de influență ai creșterii economice regionale în Uniunea Europeană și modul în care reputația companiilor de transport aerian este influențată de performanța lor financiară.

Capitolul 5, „*Conformarea fiscală și etica: Respectarea literei și/sau spiritului legii*”, cuprinde rezultatele unor studii incluse în trei capitole de carte publicate de editurile internaționale de prestigiu Routledge și Springer. Primul studiu explorează opiniile și preocupările morale privind fraudă fiscală în rândul a 1.593 de persoane din Germania, Marea Britanie, România și Turcia. Al doilea studiu analizează fundamentele eticii de afaceri în România, iar al treilea studiu prezintă aspecte cu privire la o anumită formă de corupție (i.e., mita), modalități de identificare și indicatori compoziți utilizați în monitorizarea acestor fapte de corupție din sectorul public.

A doua parte a tezei de abilitare debutează cu prezentarea parcursului didactic și de cercetare după obținerea titlului de doctor. În ceea ce privește **educația**, am evidențiat următoarele realizări:

- ✓ Absolvirea programului post-doctoral „Rute de excelență academică în cercetarea doctorală și post-doctorală – READ” implementat de către Academia Română (București), domeniul de cercetare – *Finanțe*, subdomeniul – Educație fiscală;
- ✓ Absolvirea programului de masterat cu frecvență *Cognitive Neuroscience* (în limba engleză) la University of York, Department of Psychology (Marea Britanie), obținând calificativul „Cu merit”.

Posibilitatea de a frecventa acest program intensiv de masterat mi-a îmbogățit cunoștințele teoretice și practice privind mecanismele cerebrale care facilitează luarea deciziilor financiare prin intermediul diferitelor cursuri și seminarii de specialitate: Principii Fundamentale în Neuroimagnostică; Proiectarea Cercetării în Neuroimagnostică; Statistică; Analiza Datelor de Neuroimagnostică; Tematici de Cercetare în Neuroștiințele Cognitive. De asemenea, infrastructura de ultimă generație a facultății utilizată în procesul de predare și accesul la facilități de cercetare precum York Neuroimaging Centre (YNiC) sau Hull York Medical School mi-au îmbogățit cunoștințele referitoare la organizarea studiilor experimentale de Neuroștiințe Cognitive și aplicarea lor în alte domenii, inclusiv Finanțe. Astfel, m-am familiarizat cu tehnologii neuroștiințifice precum rezonanța magnetică funcțională (fMRI), magnetoencefalografia (MEG) sau electroencefalografia (EEG).

În vederea îmbunătățirii abilităților de **predare** și **cercetare** la nivel internațional și național, am participat la numeroase traininguri și stagii de cercetare pe tematici referitoare la comportamentul fiscal, educația fiscală, economia comportamentală, psihologia economică, neuroeconomia organizate de universități din:

- *Europa*: Universităt Wien (Austria); University of Copenhagen (Danemarca); Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg (Germania); Università di Bologna (Italia);

National Research University Higher School of Economics, Moscova (Rusia); Swedish University of Agricultural Sciences, Uppsala (Suedia); Universiteit van Amsterdam, Amsterdam (Țările de Jos);

➤ *America de Sud*: Universidade Presbiteriana Mackenzie, São Paulo (Brazilia).

Pe lângă enumerarea activităților **administrative** realizate ca membru al comunității academice din cadrul Universității „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia (i.e., membru în Comisia responsabilă cu ierarhizarea UAB în rankinguri) și al Departamentului de Administrarea Afacerilor și Marketing din cadrul Facultății de Științe Economice (e.g., membru în comisii responsabile cu reacreditarea unor domenii și programe de licență și masterat), am prezentat succint proiecte de cercetare **coordonate** pe tematici legate de educația fiscală și comportamentul online al consumatorilor.

Înțelegând importanța procesului de internaționalizare demarat de către Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia și a creșterii vizibilității internaționale a universității, am sprijinit acest demers. Prin urmare, am **coordonat** echipe de studenți la nivel licență și masterat alături de care am participat la programe Erasmus de mobilitate de scurtă durată din categoria *Blended Intensive Programmes (BIP)* (i.e., École Pratique des Hautes Études Commerciales – EPHEC, Bruxelles, Belgia, 2023; Kazimierz Wielki University, Bydgoszcz, Polonia, 2023; Dokuz Eylül University, Izmir, Turcia, 2024).

De asemenea, am evidențiat principalele direcții viitoare de cercetare pe care mi le-am propus: studii interculturale privind comportamentul de conformare fiscală și educația fiscală; studii interculturale privind educația financiară; finanțele sustenabile și „inițiativa turismului albastru”; companiile Big Four și activele digitale; studii interculturale privind modificarea comportamentului online al consumatorilor; neuroștiința din spatele atenuării gradului de epuizare generat de procesul deciziilor financiare; etica în afacerile de familie; utilizarea eye tracking în optimizarea raportării financiare.

În partea finală a tezei de abilitare am inclus lista surselor bibliografice (i.e., articole științifice, rapoarte și informări, cărți și capitole în cărți, surse online) utilizate în elaborarea acestui manuscris.